
מראה מקומות- עניני הלכה

‘במות דף צב’

נסדר ע"י אשר יעקב מילמן

רב דקהל שערי תפילה

פסעיק, ניו ג'רסי

AsherMillman@gmail.com

לע"נ ברוך בענדיט וברכה גרוס ע"ה
by Mr. & Mrs. Duvy Gross

לזכר נשמת

מנחם מנדל בן משה ושרה בת משה צבי ממשפחת אדלר
קעפל בן אליעזר ופריידל בת אליעזר ממשפחת מילמן
צבי מנחם בן שמעיהו וחיה לאה בת נפתלי הערצקא ממשפחת
רייכמאנן

A Chaburah on these מקומות מראה is posted weekly
and can be accessed via www.dafaweek.org, emailed,
or on the app.

507– Daf– Week

info@dafaweek.org

בענין תשובה באיסורי דרבנן, מנהג, ומעת קטנותו

איתא בשו"ע שאם מכר בשר שאסור מדאו' ואכל הלוקח אינו חייב להחזיר לו כלום אכן אם אכל בשר שאסור מדרבנן אין המוכר חייב להחזיר לו כלום. והסמ"ע מסביר שבאיסור דאו' לא נהנה כלום משא"כ באיסור דרבנן ולא מבואר כוונתו בזה. והנתיבות המשפט הביא שיטת הש"ך בדין הנ"ל שאפילו המותר של הנאה ושווית בשוק בבשר כשר אינו צריך לשלם וע"ז הקשה הנתה"מ שצ"ע דין זה שכיון שפשוט שיש כאן דין מקח טעות ורק קא אתינן מדין נהנה הא רק נהנה הנאה בעלמא ולא הנאה של בשר כשר גמור. ותירץ שבאיסור דאו' אין כאן הנאה כלל ולכן אין הלוקח חייב כלום משא"כ באיסור דרבנן שהוא אכל בשוגג, אין כאן איסור כו"כ והויא כבשר כשר ולכן נהנה בשווי של בשר כשר (ובאמת הל"ל לכ' שאי"כ מקח טעות כלל אכן הוא עצמו לא הסביר מטעם זה ויש כאן מק"ט ורק נהנה בשווי בשר כשרה). ויוצא מדבריו לכ' שבאיסור דרבנן בשוגג לא עשה ולא כלום וצ"ב גדרו. וע' בהקוב"ה שהסביר שהרבה איסורי דאו' איסורי חפצא אכן איסורי דרבנן רק איסורי גברא שלא למרוד כנגד חז"ל ולכן במצב של שוגג אי"כ מרידה כלל ולכן לא עבר על כלום. וזה שלא כדעת החיים שאל (וגם הרבה אחרים) שאפילו בעבירה דרבנן בשוגג יש כאן עבירה וצריך כפרה.

ולענין אם עבר על מנהג, ע' בכף החיים שנקט שאם עבר על מנהג גמור צריך כפרה (ולשונו שמורד בתורה ובדברי חכמים) וכן הוא בשו"ת מנחת חן ורק הסביר שם שאם רק עבר על חומרא (שלא קבל מדין נדר) אי"צ כפרה.

ולענין אם יש דין כפרה על מה שעשה בקטנותו, הרמ"א פסק שאע"פ שאי"צ כפרה ותשובה טוב לקבל על עצמו משהו לשם כפרה. וצ"ע הגדרתו. ור' משה הסביר שבאמת אי"כ דין חטא וכפרה כלל ורק סימן רק הוא לו וכן יקבל משהו. [אכן משמעות הפתחי תשובה שכשהגיע לדעת יש כאן מעשה עבירה].

- שו"ע חו"מ רלד' ב'-ג'
- סמ"ע שם ס"ק ד'
- נתיבות המשפט שם
- קובץ הערות סימן ח' אות טז'
- שו"ת חיים שאל ח"ב לח' פה'
- כף החיים יו"ד לט' שנט'
- שו"ת מנחת חן ח"ב סו"ס יד'
- רמ"א או"ח סו"ס שמ"ג
- אגרות משה יו"ד ב' י'
- פתחי תשובה יו"ד שעו' ג'

חשן משפט רלד הלכות אונאה ומקח מעות

סימן רלד סעיף א' או שלא הראהו למומחה. נזומא קמ"ל, טריפה שנספק צ' דשס מותר בהנאה למכור הנשר לגויס, משו"ה דלע"פ רובל להיות שיש זה מוס, מ"מ כיון דסתם בהמה בחוקת שאין זה מוס וממילא אסורה דלוריימא, משא"כ בדיקת בהמה מטריפומיה דמספיקא עומדת בחוקת שאינה טריפה ואינה צריכה בדיקה אלא מדרבנן וכמ"ש מור"ם בהג"ה סעיף ג', משו"ה כחצו הטור והמחבר אחר זה [טור סעיף א' ומחבר] נספק צ' ז"ל, וכן השומע פרה ומכרה ונודע שהיא טריפה, פירוש, נטרפה בודלא. ועוד, דכחור שלל נדקא אע"פ שנודע אח"כ שהיה זו מוס אפי"ה הוא אסור בהנאה מדרבנן כדאיתא במשנה פרק עד כמה [בכורות כ"ח ע"א], וכחצו הטור צו"ד סימן ש"י וכיון דהיה אסור בהנאה אין מנכה לו מן הדמים וכמ"ש בסוף סימן זה וסעיף ד', משא"כ בהנאה שלל נדקא דאינה אסורה בהנאה וק"ל, ועיין פרישה [סעיף א']: בן יקבר ויחזור כו'. בפרישה [שם] נכתבו דר"ל דהלוקח יקברנו ולא יחזירו להמוכר שיקברנו, שלל האמינו לו ע"י שמה ימכרו לגויס ויהנה ממנו והוא אסור בהנאה, משא"כ נמכר

סימן רלד המוכר דבר ואיסור ואבלו הלוקח

ובד' סעיפים

א א"ל השוחט את הבכור ומכרו ונודע א"שלא הראהו למומחה מה שאכל אכל ויחזיר לו את הדמים והנשאר מהבשר ביד הלוקחות ב' יקבר ויחזיר להם את הדמים.

ב זכן השוחט פרה ומכרה ונודע שהיא טרפה מה שאכלו אכלו ויחזיר להם הדמים ומה שלא אכלו יחזיר לו הבשר והוא יחזיר להם הדמים ואם מכרו הלוקחים בשר זה של טריפה לגויס או שהאכילוהו לכלבים יחשבו עם הטבח על דמי הטרפה ויחזיר להם הטבח את המותר זכן ד' דין כל המוכר דבר שאיסור אכילתו מן התורה.

ג א"ב ל המוכר לחבירו ז' דבר שאיסור

אכילתו מדברי סופרים אם היו הפירות קיימים מחזיר הפירות ונוטל דמיו ואם אכלם אכל ואין המוכר מחזיר לו

צוונים ומקורות סימן רלד (6) לטון למכ"ס פט"ו ממכרה דין י"ב. (7) טור סעיף ז' נספס למכ"ס שס פט"ו ממכרה דין י"ד. (8) שם בטור בשם הרמב"ם. סימן רלד (1) בד"ר אסור וכ"ה בכל המהדרות. ממנהדרת באה"ג ואילך איסור.

באר הגולה

סימן רלד סעיף א' א. לטון הרמב"ם נפ"ט מהלכות מכירה דין י"ב. משנה בסוף פ"ה דנכורות דף ל"ז ע"א, וכחצוהו הר"ף והר"ש נפרק המוכר פירות ור"ף ב"ב מ"ו ע"ב מדפי הר"ף. ורא"ש שם פ"ו ט"ו ד'. סעיף ב' ג. שם [ברמב"ם פט"ו מחכ"ה [רב] ושם [בבכורות ל"ז ע"א] נמשנה. ג. שם [ברמב"ם] דין ז' וסע נמשנה. ד. שם [ברמב"ם] דין י"ד וצריכה שם זכ"מ.

פתחי תשובה

פחות משות, אבל אם מכר לו חתיכה בלא משקל בכך וכך נימא דאם הפחת פחות משות א"צ להשלים דלא הוה כדבר שבמשקל כיון שלא מכר לו במשקל, דזה אינו, כי מהיכי תיתי לומר כן, כיון שמכר לו החתיכה של כסף כמות שהיא וכהיום נמצא שהיא סיגים ואם יעשה מהן צורך יפחת מכתובת שקנה ממנו, מאי טעמא לא יכול לחזור אפילו אם הוא פחות משותת כמו בדבר שבמשקל, לכן לפע"ד בכל ענין צריך המוכר להשלים לו שיהיה כסף צרוף כ"כ כפי שקנה ממנו וזו גם הלוקח אינו יכול לחזור, אבל במוכר כלי בחזקת שהוא צרוף ונמצא סיגים יכול הלוקח לחזור, וכל זה נראה לפע"ד לדינא, עכ"ד, ע"ש:

סימן רלד סעיף ג' א. מחזיר לו כלום. עיין באר היטב [סק"ה] בשם סמ"ע [סק"ה]. ועיין בש"ך ביו"ד סימן קי"ט ס"ק כ"ז שהקשה על טעם זה למה אין המוכר מחזיר כלום, יחזיר מה שקיבל יותר מדמי הטרפה שהוא חייב מדינא ולא מצד הקנס, וכתב דג"ל הטעם דהם לא גזרו איסור כדי להוציא ממון דלענין ממון אוקמיה אדין תורה כו' ע"ש. ועיין בה"מ כאן [משנה"א סק"ה], הביא דברי הש"ך הג"ל במ"ש דאפילו המותר משווי א"צ להחזיר, וכתב דלכאורה אינו מובן, כיון דהמקח בטל היו כמדיק או כאוכל שלא במקח ולמה יצטרך לשלם יותר משווי,

ואפשר דאף דבאיסורו תורה אפילו אוכלן בשוגג צריך כפרה ותשובה להנין על היסורין, מ"מ באיסור דרבנן א"צ שום כפרה והרי הוא להאוכל כאילו אכל כשרה, והרי נהנה כמו מן הכשרה, ומש"ה צריך לשלם כל דמי הנזאת כמו בזה נהנה וזה חסר מועט דצריך לשלם כפי מה שנהנה [לקמן סימן ס"ג סעיף ז'], ומש"כ באיסור דאורייתא שמקבל עונש של השוגג וחסרונו גדול מהנאתו, עכ"ל. ומשמע מדברי דאפילו אם לקח בהקפה צריך לשלם לו כדירתו, וכ"כ בהדיא בספר שער משפט [סק"ה], דאף אם הלוקח לא נתן המעות מחויב ליתן לו כיון שכבר נתחייב בעת הקניה, וממנה זה למ"ש ביו"ד סימן ש"ה סעיף ד', כתב לכהן שהוא חייב לו ה' סלעים בשביל פדיון בנו חייב ליתנם לו ובנו אינו פדוי מדרבנן, הרי אף דנתחייב בטעות מ"מ חייב ליתן לו כיון דמה"ת בנו פדוי הוה חייב מעליא כו', וה"ה כשכבר אכל איסור דרבנן הרי נהנה ממנו כמו מבשר כשר וחייב לו כל הדמים שנחתייב לו עבדו כיון שמה"ת היתר הוא לגמרי, ע"ש. אולם בתשובת חתם סופר חלק חו"מ סימן ק"פ, מביאר שדעתו דדוקא אם כבר קיבל המוכר דמי כשרות א"צ להחזיר היתרון כיון דעכ"פ היה צריך לשלם לו דמי טרפה, אבל אם עדיין לא פרע לו א"צ לשלם רק דמי טרפה [והוא כתב שם בהצדק דברי סמ"ע [שם] ודלא כש"ך [שם]]. וכתב שם בדבר השאלה באחד שמכר סתם יינם בחזקת כשר במיזד הלוקח לקח ממנו בהקפה, וחזר ומכר בחנותו ליחידיים הרבה על יד על יד ג"כ בהקפה אבל בשוגג, מה דינו בתשלומין, והאר"ך בזה, ומסיק כיון דלא קנה הלוקח הראשון דהוה מקח טעות א"כ הלוקחים השניים מבי גזא דמוכר הראשון לקחו, וכדרך דאמרינן גזל ולא נתיאשו הבעלים ובא אחר ואכלו רצה מזה גובה רצה מזה גובה עיין ב"ק קי"א ע"ב, וגם השניים לא קנאו עד שהגיע לבית הכליעה דלא מצו לאהדורי, ושם נתחייבו להמוכר הראשון דמי סתם יינם בודל, והמוכר תובע ללוקח שלו שחיוור לו יינו או דמי יינם בודל, והוא תובע מלוקחהו שלו דמי ייט

משפּט האורים - ביאורים

אחר-שכּנר הוּמַר, אִם כֵּן חֲסִיד הַנְּאֻה, וּמַל מִקּוּם שִׁיךְ קִנְס עַל שְׁגָרָה צְמוּד נִצְטַל הַאִיסוּר, אִךְ יֵשׁ לְסַפֵּק אִם עִירְצוּ וְעִדְדִין צִעִין דְּנִרְאָה דִּיכּוּל לְחֹזֵר הַדְּמִים וְלִיקַח חֲלָקוּ מֵהַמְעֻרְבָה הַמּוֹתֵר דְּבִשְׁר וְטִרְפִּיפָה כְּשֵׁי מֵיִים דְּמִי וְהַמְקַת צַטְל, אִךְ יֵשׁ לְסַפֵּק אִם הַמְעֻרְבּוֹת אֶסְוֵר לְהַמּוֹכֵר כִּיּוֹן שְׁעַל יְדֵי גִרְמָתוּ שְׁגָרָה צְמוּד נִצְטַל הַאִיסוּר וּמִצְטַל אִיסוּר צְמוּד אֶסְוֵר לְהַמְצַטֵּל, אִם דְּגוּרָם לֹא חֲסִיד כְּמִצְטַל אִיסוּר צְמוּד, וּמִסְמַנְר לְאִיסוּר.

(ג) ואין המוכר מחזיר לו כלום. (ס"ג) נש"ך צורה דעה סימן קי"ט (ס"ק כ"ו) פסק דאפילו המותר משויו אין נריך להחזיר, עיין שם. ולכאורה אינו מוזן, כיון דהמקם צטל הו אינו מוזן, אלא כחולק שלא צמקם ולמה יצטרך לשלם יותר משויו. ואפשר דאף

משפּט הכהנים - חידושים

[ה] ואין המוכר מחזיר לו כלום. אפילו המותר משויו הטריפה, ועיין ביאורים (ס"ק ג') הטעם. [ו] כ"ז איסור הנאה... ואפילו מכרה הלוקח לעכו"ם וקיבל דמים, מכל מקום נריך המוכר להחזיר לו כל הדמים. והטעם, כיון דאפילו צאיסור הנאה שאינו מופס מכרו הלוקחים בשר זה של טריפה לעובר בובבים, או שהאכילוהו לכלבים, יחשבו עם הטבת על דמי הטרפה, ויחזיר להם הטבת את המותר. ובן דין כל המוכר דבר שאיסור אכילתו מן התורה.

ג אבל המוכר לחבירו דבר שאיסור אכילתו מדברי סופרים, אם היו הפירות קיימים מחזיר הפירות ונוטל דמיו, ואם אכלם אבל, (ג) [ה] ואין המוכר מחזיר לו כלום. הגה. מכל לו מצנעה שלא נצדקה כלאוי, הו כאיסור מדברי סופרים, שהרי הנצדקה היא מדברי סופרים (רי"ז ש סימן מ"ט).

ד [ו] כל איסורי הנאה, בין מדברי תורה בין מדברי סופרים, מחזיר את הדמים ואין בהם דין מכירה כלל.

דבאיסורי תורה אפילו אוכלן בשוגג נריך כפרה ותשובה להגין על היסורין, מכל מקום צאיסור דרצנן אין נריך שום כפרה וכאילו לא עבר דמי. תדע, ג'הא (א) אמרינן בעירובין דף (מ"ו) [ס"ו] (ע"ב) דרצנן עבדינן עונדא והדר מוּתְצִינן מִיּוֹבְחָא, ואילו היה נענש על השוגג היחך היה מניחין לו לעבור ולקבל עונש, אלא ודאי דאינו נענש כלל על השוגג צאיסור דרצנן והרי הוא להאוכל כאילו אכל כשירה,

יאיר נתיב

כדין או יגזול חבירו שלא כדין, לכך אינו אומר אל תסמוך עלי ולא משום דסנר וקיבל לשלם, ע"כ.

(ה) בש"ך בירוח דעה סימן קי"ב (ס"ק כ"ז) פסק וכו'. הש"ך שם חולק על הטעם שבי' הסמ"ע כאן לחלק בין איסור דאורייתא לאיסור דרבנן, דבאיסור דאורייתא קנסוהו להחזיר הדמים, משא"כ צאיסור דרבנן, דלעטם זה יוקשה דאפי' אם לא קנסוהו דרבנן, מ"מ למה אין המוכר מחזיר כלום, יחזיר מה שקבל יותר מדמי הטרפה שהוא חייב מדינא ולא מנד הקנס. ולכן כתב שם הטעם דבאיסור דרבנן אין המוכר מחזיר כלום, דהס לא גזרו איסור כדי להוציא ממנו, דלענין ממון אוקומה אדין מורה.

(ו) אמרינן בעירובין דף ס"ז (ע"ב) בדרבנן עבדינן עובראן והדר מוּתְצִינן מִיּוֹבְחָא. גמ': "ההוא ינוקא דאשטפין ממימיה (שהו רוצין למולו והסמו לו חמין מצערב ונשפכו היום. רש"י), אמר להו רבה ניימו ליה חממי מגו צימאי (מציתיה דרבה והמיוק היה צבית אחר צאומה

זה כדעת הרמב"ם [פ"ו מסנהדרין ה"א] וכו' דאפילו למאן דדאן דינא דגרמי טעה דבדר משנה לאו כלום עבד וכו', ומה שהקשו המוס' פרק אחד דיני ממונות [ל"ג ע"א ד"ה השתא] ממראה דינר לשולמי דמשיב ר' מאיר פרק הגזול קמא, אע"ג דליכא למימר אילו הוה קמן הוה הדר ומשלם. כבר מירצו המוס' פרק הגזול שם וכו' דלא דמי, דדינר כיון שהרואה לשולמי שוב לא היה לו להראותו לאחר, אבל הנשאל לתכס אף על פי שאסר לו, לא היה לו לנעול הבית למהר להאכילה לכלבים או לערעט עם הטמאים.

עוד יש לתקן לפי מה שהעלימי לקמן סי' ש"ו סעיף ו' (ס"ק י"ז), דגבי שולמי לא מייבד עד דאמר ליה חזי דעלך קא סמיכנא, או דמוכח מילתא דסמיך עליה, אם כן דוקא המס כיון דסמיך עליה ה"ל כסנר וקיבל לשלם, דאל"כ ה"ל אל תסמוך עלי, אבל הכא י"ל דנציה אנסיה שהוא סובר להורות איסור שלא יצא מכשול, וכשיאמר אל תסמוך עלי, יתיר האיסור שלא

יפּלם נתיב

והנה האחרונים הרבו לדון בחידושו זה של רבינו דהעובר על איסור דרבנן א"צ כפרה, והעירו מכמה מקומות דמוכח שאף איסור רבנן צריך כפרה. ונציין כמה מקורות. א', באו"ח סימן קצ"ו (סעיף א') נפסק דאם אכל דבר איסור אע"פ שאינו אסור אלא מדרבנן אין מכריזין עליו לא בתחילה ולא בסוף, ובט"ז שם כתב דאם אכל בשוגג נחלקו הרמב"ם והראב"ד אם יברך בסוף, דלדעת הרמב"ם לא יברך, ומוכח דאף אכילת שוגג בדרבנן הוה איסור. ב', באו"ח סימן של"ד (סעי' כ"ו) משמע דהמחלל שבת אף באיסור דרבנן צריך כפרה. יעו"ש. ג', ביו"ד סימן קכ"ג (סעי' כ"ו) דהשוותה יין נסך בשוגג צריך כפרה, ומשמע דאפי' סתם יינם. ודנו בענין זה המשפט שלום כאן, ובעין יצחק (אהע"ז סימן ס"ו), ועוד הרבה ספרי אחרונים, ועי"ש עוד ראיות לכאן ולכאן. ועי' עוד באור שמח (פ"א מגיושין) שכתב גם הוא להוכיח דצריך כפרה אף על איסור דרבנן. אמנם בפרי תואר (סימן קי"ט ס"ק י"ז) מוכח כדברי רבינו. יעו"ש.

ג. דהא אמרי' בעירובין וכו'. המשפט שלום כתב לדחות רא"י זו ע"פ מש"כ הרדב"ז (ת"ד סימן י"ט) דהיינו דוקא כשהרב יודע בבירור הדין שמותר לו לעשות אע"פ שתלמיד יצא להקשה לו תיובתא, אבל לא כשמסתפק, יעו"ש. וכ"כ העין יצחק שם.

אין לקנסו כלל, כיון דהלוקח שמבטל הוא שוגג הוה כלא עשה איסור כלל כיון דלא היה כוונתו לבטל, ובכי האי גונא שרי אפי' לכתחילה בכמה דוכתי, והוה כהאכילו לכלבים דלא נעשה איסור דליכא קנסא. עכ"ד. ועי"ש שכתב חילוק אחר באופן שהמוכר הוא שוגג דקנסא לא שייך היכא דהוה שוגג, ועי"ש עוד.

איסור דרבנן בשוגג אי צריך כפרה

ב. באיסור דרבנן א"צ שום כפרה. ביאור הדברים כמ"ש בשערי יושר (שער א' פרק י') "דבאיסור תורה נתהפך הדבר באמת לדבר שאינו ראוי, אבל איסורי הנאה דרבנן לא אבדו באמת איכות השמיש הראוי לאדם, אלא שהאדם מתירא ליהנות ממנו, שמצות הלאו דלא תסור מפחידו שלא להנות ממנו, וכל שהחפץ ראוי להנאת אדם אלא שהאדם מחמת פחד מונע עצמו מליהנות מן החפץ אין החפץ בטל מאיכותו וחשוב ממנו גמור מן התורה, ושאינו לאו דלא תסור מלאו דלא יאכל, דבלאו דלא תסור אינו מוזהר מן התורה על האכילה ממש אלא שישמע לקול חכמים, ולפ"ז החפץ ראוי לאכילה, ואף דאם יאכל ויעבור על לא תסור ג"כ עושה רעה לעצמו, אבל אין זה חיסרון באכילה עצמה". עי"ש. וכ"כ עוד אחרונים.

נתיבות

משפט הכתבים - חידושים

רצה [א] אם יודע בטיב משא ומתן. הטעם משום כדי חייו, ומכל מקום יכול למכור אף ביותר מכדי חייו משום דלא פלוג רצון (ס"ט ס"ק א').

[ב] אחר עשרה כ"ש שאינו שומה. לרין עיון שלא כחז זה כחז עד שיגדל אם יודע, משמע כל זמן שלא הביא שתי שערות לרין צדיקה (ס"ט ס"ק ג'). ואם גדול נתן מתנה לקטן קודם שהגיע לעונת הפעוטות וזכה לו על ידי אחר ולא פירש אימת יתנה לו, ולא אם האחר מסרו לקטן אחר שהגיע לזמן שיהיה מקמו ומתנתו קיימת, פטור האחר אף אם נאבד צד הקטן, אצל מסרו לו קודם לכן חייב האחר (ש"ס ס"ק ד'). [ועיי' ציבורים (ס"ק א') דלס מסר לקטן דבר של אחרים, אף אם הגיע לעונת הפעוטות מכל מקום חייב לשלם בנאבד ממנו, עיי' ש"ס הטעם].

[ג] ומתנתו קיימת. דמתנה דמי למכר, דאי לאו דעביד ליה נייחא נפשיה לא היה נותן לו מתנה וצכלל כדי חייו הוא (ס"ט ס"ק ה').

סימן רלה

סימן רלה

קטן וחרש ושומה ושכור מתי מוכר ממלטלין, והקונה בשבת וביו"ט

ובו כ"ח סעיפים

א קטן עד שש שנים, אין הקנייתו לאחרים בלום. ומשש שנים עד שיגדיל, [א] אם יודע (א) במיב משא ומתן (דהיינו שדקוהו ומלאוהו שידוע, [ב] ולאחר עשרה כל שאינו שוטה) (ש"ס), מקחו מקה וממכרו ממכר [ג] ומתנתו קיימת, בין בדבר מרובה בין בדבר מועט, בין במתנת בריא בין במתנת שכיב מרע, ודבר זה מתקנת חבמים, והכל במטלטלים. (וי' אומרים הואיל ואינו רק מכת תקנת חכמים, אם כן (ב) במקום שעשו שלא

מו

המשפט

משפט האורים - ביאורים

והרי נהנה כמו מן הכשירה, ומשום הכי דלרין לשלם כל דמי הנאמו (כמו זה נהנה זה חסר מועט, דלכלל הוא דלרין לשלם כפי מה שנהנה, (ס"ט ס"ק א') כן צאיסור דאורייתא שמקבל עונש על השוגג ומסרונו גדול מהנאמו.

רלה (א) בטיב משא ומתן. עיין ס"ט ס"ק ד' צהג"ה, שמוכח מדצרו צאחד שזיכה על ידי אחר מתנה להקטן ומסרו האחר להקטן אחר שהגיע לפעוטות שמקטן מקח, שפטור האחר כשנאבד מהקטן. ונראה דהיינו דוקא צכהאי גונא שהספן הנאבד של הקטן, וכיון דחכמים תיקנו שיהיה מתנתו ומחילמו קיים מכל שכן פטעון לידו, אצל של אחרים כשמסרו לקטן, אף דכל המפקיד על דעת אשמו וצניו הוא מפקיד (בג"מ מניעה ל"ו ע"א), מכל מקום כשמוסר לקטן חייב (כ)כדמוכח צסימן קפ"ח (סעיף ב').

(ב) במקום שעשו שלא בהוגן. נראה דדין זה אינו רק צקטן שהקנין דרצון לא היו רק משום כדי חייו, ולא חיקנו שימיה ענמו צדכר האיסור, אצל צגדול מהני קנין דרצון או קדושין דרצון כגון צקטנה אפילו צמקום איסור,

יאיר נתיב

כל הנאמו, וה"נ אף שלא נחסר המוכר רק מעט שהיה דבר המותר צהנאה, מכל מקום משלם לו הכל. (ח) מה שאין כן באיסור דאורייתא שמקבל עונש על השוגג וחסרונו גדול מהנאמו. ואפשר שזה כוונת הס"ט צטעם השי' ש' צצאיסור דאורייתא לא מיחשב צהנאה, משא"כ צצאיסור דרצון, ולכן אינו ממוזר לו המוכר הממון שיותר משוויו. (א) ברמב"ם בסיומן קפ"ח (סעיף ב'). ז"ל המחבר: "אצל מי שאינם צני דעת, והס חרש שוטה וקטן, אינם נעשים צלוחים, ולא עושים שליח, אחד הקטן ואחד הקטנה. לפיכך השולח צנו קטן אצל הצנוני, ונתן צידו פונדיון שהוא שני איסרין ונתנו לחנוני) ומדד לו צצאיסר שמן ונתן לו את האיסר ואצד את השמן ואת האיסר, הצנוני חייב לשלם, שלא שלמו

יפ"ל נתיב

אלא שיה פרוטה [אולם באבני החושן הביא דמהרי"ט אלגוי בבכורות ג"כ חולק על רבינו, דאי אפשר שישלם על ההנאה יותר מכפי שריו בשוק, וכמש"כ הדברי חיים, וגם המחנה אפרים (אנאה סימן כ"ו) כתב דאינו משלם כמו שנהנה, דכיון דזה הוי מקח טעות הרי זה לא מתחייב אלא בדמים שהיה שוה ולא יותר]. וצ"ע בשערי יושר שם שכתב דמלשון הרמב"ם מוכח דלא רק מדין נהנה צריך לשלם, אלא דאין כאן ביטול מקח כלל, דכיון שהבעלים לא נתודעו אלא לאחר האכילה אין כאן שום קפידא דהא אכלו דבר היתר, ומ"מ באיסורי הנאה א"צ לשלם כיון שהמוכר לא נתחסר כלום. יעו"ש שהביא סימוכין לדבריו. ומסיק שם חידוש להלכה, דלפי דעת הפוסקים דס"ל דהמקדש באיסורי הנאה דרבנן מקודשת (ראה אה"צ סימן כ"ח סעי' כ"א) וחזו"ר דס"ל דגם באיסורי הנאה דרבנן חסר קצת, וא"כ ה"נ אף באיסורי הנאה דרבנן ישלם כל הנאתו. ולפי"ז עכ"פ כשהמוכר מוחזק אין להוציא ממנו.

נחם משלם האוכל איסור דרבנן

ד. צריך שישלם כ"ש דמי הנאתו כמו בזה נהנה וזה חסר מועט וכו'. בפשטות נראה כוונתו, דהן אמנם שהמקח בטל כיון דמכר לו מין אחר ממה שביקש, אבל צריך לשלם מדין נהנה, ולכן אם הוא רק איסור אכילה שהמוכר נתחסר מעט דהא היה מותר לו בהנאה, משלם לו כל הנאתו, כמו בזה נהנה וזה חסר מעט שמשלם כל הנאתו, אבל אם הוא איסור הנאה א"צ לשלם כלום, דאע"פ שהוא נהנה (דהא א"צ כפרה באיסור דרבנן), מ"מ המוכר הא לא נתחסר כלום, והו"ל זה נהנה וזה לא חסר דפטור. ובשערי יושר (שער א' פ"ג) ביאר דאף דבעלמא היכא דמשלם מדין נהנה מנכה מעט משויו, זה רק היכא דלא קנה לאכילה אלא בע"כ באה הנאתו דאו משלם רק דמי בשור בזול, אבל היכא דקנה לאכילה משלם כל הפסיקה דהרי אכל ונהנה כמו מדבר כשר. ובוה מישב קושית הדברי חיים שתמה איך יתכן שישלם זה הנהנה יותר מכל דמי החפץ, ובאמת לק"מ דנקטינן דנהנה משלם כל הנאתו אף שהבעלים לא נתחסרו

ולשיבת רש"י פ' מי שמתו [ברכות כ' ע"א ד"ה שב ואל תעשה] דשריתא דמת מלוה גבי כהן וזיר אינו מטעם דחיה, אלא דמעיקרא לא נאמר הללו לענין מת מלוה, כמו שלא נאמר כהן הדיוט לענין קרובים — והרמב"ן בס' תורת האדם [ענין הכהנים] הסכים לשיטה זו — ולפי"ז אינו מובן ללל טעמו של ר' עקיבא דמחלק בין חד לאו לתרי לאוין, דהא כיון שלא דכהן וכן לאו דזיר לא נאמרו במת מלוה, מהיכן יאסר כשהוא כה"ג וזיר יחד. דבשלמא לדעת תוס' שם [ד"ה שב] דהוא מטעם דחיה, דכבוד הצריות דוחה לאיזורי כהן וזיר, יש מקום לחלק בין חדא איסורא לתרי איסורי, דכבוד הצריות תמור יומר מחד איסורא ולא מתרי איסורי, דהן תמורין יומר מכבוד הצריות. ואף דלענין עדל"ת כתבו בתוס' דאין לחלק בין חדא איסורא לתרי איסורי, היינו משום דהתם ליכא למימר עשה חמורה מחדא איסורא, דהא ל"ת חמורה מעשה [ו' ע"א] ומ"מ נדחית, וה"ה תרי איסורי. אבל לדעת רש"י דמעיקרא לא נאמרו הלאוין במת מלוה, אין טעם לחלק בין חדא איסורא לתרי איסורי, וז"ע:

(יז) **ובעיקר דברי תוס' דאין לחלק בעדל"ת בין חדא איסורא לתרי, הנה בגמ' [ו' ע"ב] קאמר:**
 תיתי במה מנינו מאשת אח וכו', מי דמי, התם חדא הכא תרי, ופירשו בתוס' [ג' ע"ב] דאין הכונה ללמוד במה מנינו, אלא מטעם הוהיל ואישתרי. אבל מדברי רש"י מוכח דהפירוש הכא מטעם מה מנינו ממש, דכתב בסוף הסוגיא [ו' ע"א ד"ה ואיבעית אימא] כהא דיליף בהיקשא, דהוקשו כל העריות לאשת אח: ואע"ג דהכא חדא והכא תרי, אין משיבין על היקש. ולדברי תוס' אפילו במה מנינו לא פרכינן הכי. וכן מוכח שם [ו' ע"ב] מדברי הרמב"ן ורשב"א בשם הראב"ד וצ"ע רבינו יונה, דכולם פירשו כרש"י דהכונה למה מנינו, ולא כפירוש תוס' עיי"ש, ומ"מ דחי בגמ' הכא חדא והכא תרי, א"כ מוכח דיש חילוק בדחיה בין חדא איסורא לתרי. ולפי"ז אין עשה דוחה שמי ל"ת. מיהו אפשר לומר דזהו רק אליבא דר' עקיבא בזיר (מ"ח [ע"ב]), אבל לר' ישמעאל התם דס"ל מ"ל חד מ"ל תרי, י"ל דה"ה לענין עדל"ת:

(טו) **דף ז' [ע"ב] תוד"ה וראה קרי בו ביום וכו', מדקתני הוציאנה הוציאנה תרי זמני, דאי לאו דאסור מדאורייתא לא היו ממהרין כל כך עכ"ל. והדברים מחוסרין ביאור, דאף דלר"ך להוציאה גם משום איסורא דרבנן, מ"מ סגי למימר חד זימנא הוציאה, ואם אסור מדאורייתא נר"ך לומר שני פעמים הוציאה, ומזה דייק בגמ' דהוא דאורייתא. ואפשר שכונתם תבאר לפי מ"ש בנתיבות המשפט סי'**

רל"ד [ס"ג ג'] דבעובר איסור דרבנן בשוגג אין נר"ך כפרה כלל, משא"כ בדאורייתא דגם שוגג נר"ך קרבן. ונראה לפי"ז דבאיסור דרבנן אין המעשה מנד ענמה אסורה, אלא שמלוה לשמוע לדברי חכמים, וכיון שעושה בשוגג ואין כונתו ודעתו לעבור על דברי חכמים לא עשה איסור כלל. וה"נ כיון שהוא עסוק להוציא הטומאה מהעזרה, אף שאינו ממחר בזה, מ"מ לא מיקרי עובר על דברי חכמים, משא"כ בטומאה דאסורה מדאורייתא, אף שאין דעתו לעבור, מ"מ נעשה איסור ממילא בשהית הטומאה בעזרה, על כן נר"ך למחר יומר. ביהו היסוד הזה אינו מוסכם, וכבר נבאר בקונטרס דברי סופרים [ס"א א' אות י"ז] כי איסורין דרבנן הן אסורין מנד ענמן. וגם קודם מתן תורה מנינו איסורין דרבנן, כמו גזירת צ"ד של שם [ע"ז ל"ד ע"ב], וכן במנזות חינוך בקטן להסוברין דהמלוה מוטלת על הקטן ענמו, אף דקטן אינו מוזהר בלאו דלא תסור, עיי"ש בקונטרס הנ"ל עוד ראיות לזה. ולפי"ז גם שוגג באיסור דרבנן קמיטעבד איסורא:

(טז) **לקושית תוס' [ט' ע"א ד"ה ודרי] לר' עקיבא נימא עדל"ת, תירך בשו"ת הרשב"א (חלק ששי סי' י"ט) דלר"ע לא קרינן בזה ולקחה בחייבי לאוין, כמו לדין בחייבי כריתות, דבפ' כיצד [כ' ע"א] פריך מה ראית, ומשני הא תפסי זה קידושין והא לא תפסי זה קידושין, אבל לר"ע ליכא לשנויי הכי, ולדידיה על כרחין לית ליה יבמתו ריבה, דהי מנייהו מפקת וכו', עיי"ש. ואף דקושית תוס' דחייבי לאוין יעלו גם ליבוס משום עדל"ת, וא"כ אם בא עליה קנאה ושפיר קרינן בזה הכא ולקחה, מ"מ אפשר שכונה הרשב"א כמ"ש בחידושי פ' כיצד [כ' ע"א] דבעינן ולקחה בעלמא עיי"ש. אבל קשה, דאי נימא דמולקחה ילפינן דהיכא דלא תפסי קידושין בעלמא ליכא דין יבוס וחליצה אפילו במקום דעדל"ת, א"כ לא אינטריך קרא דעליה גבי אחות אשה אפילו אם עדל"ת שיש בה כרת. ואפשר דלצטרך דגלי קרא גבי אחות אשה דאין בה דין יבוס וחליצה משום דלא תפסי זה קידושין, ילפינן חייבי לאוין לר"ע מאחות אשה. ואף דאין דנין קל מחמור להחמיר עליו, מ"מ סברת הגמ', כיון דתלוי בתפיסת קידושין, אין לחלק בין קל לחמור. וצירושלמי שהביא הרשב"א שם מפורש כן, דילפינן חייבי לאוין לר"ע מאחות אשה. אלא דמלשון הרשב"א שם ומיהו צירושלמי מנאחי דמפרש טעמא אחרינא לר"ע, משמע דלתיורו הראשון אין הטעם משום דילפינן מאחות אשה, אלא מולקחה, ולפי"ז לא אינטריך קרא דעליה, וז"ע:**

(יז) **ולסברת הירושלמי דילפינן לר"ע חייבי לאוין מאחות אשה, ולא פרכינן מה לאחות אשה שכן כרת, מנינו כן בספ"צ דסוטה [י"ח ע"ב], דלר"ע דמשוי חייבי לאוין**

א' תוסי' ברכות מ"ח ע"א עד שאכל כוית דג, מגילה י"ט ע"ב ד"ה ור' יהודה מכשיר, ר"ן שם ו' ע"ב מדפי הר"ף ד"ה מתני'. ב' מובא בתחילת הספר, ועיין בהגהה שם.

כנה"ג כתב בפ"מ דלא ראה נזהרין אפילו דרך תומרא. וכבר איזה אחרונים שלא ראו דברי מהר"ל ופ"מ וכמו שכתבתי אני הדל בברכי יוסף ומחזיק ברכה סימן תס"ח עיין שם.

סימן תמ"ח ראובן שהיה בידו מעות משמעון תושב עיר אחרת וח' חדשים קודם הפסח קנה חמץ ושלח לשמעון. והספינה לא הגיעה עד אחר הפסח החמץ מותר באכילה כיון שלא היה ידוע לו כלל. הרב מהר"י אירגז ז"ל בשו"ת דברי יוסף סימן י"א והבאתיו בבר"י ועתה ראיתי לאחד קדוש בכ"י שהסכים עמו וכתב שדבריו טובים ונכוחים.

והנה אי שרי לשחות חלב בפסח מבהמות של גוי שמאכילם חמץ עמ"ש אני בעניי במח"בר סימן ס' על פאט"ם דאוכלת תדיר דברים האסורים על דברי הרב כנה"ג ונדפס בתשובותיו מחדש. וגם הבהמה אוכלת עשבים גם כן וצריך להתיר בדין זה וזה גורם וצריך להתישב למעשה.

פ"ה בדין חמץ שעבר עליו הפסח דאסור לכל בהנאה נסתפק רב חביב"א בספר דרך המלך דף ו' אי אתו אחריני למיכל אחר הפסח כי לא ידעו דהוא חמץ שעבר עליו הפסח אי חייב בעל החמץ להגיד להם שלא יאכלו או"ד כיון דלא אסור אלא מטעם קנס והני דבעו למיכליה לא ידעו שריותא היא גביהו ואין שייך כאן קנס ואינו מחויב להודיעם. ופשיט לה מסוגית עירובין דף ס"ד להקל דאינו צריך לומר להם לאלו שלא ידעו. ואני בעניי דחיתי ראיתו בס' הקטן פתח עינים שם בעירובין ע"ש. ויש להעיר איך הרב נר"ו לא בא בפיו תשובת הרב תרומת הדשן סימן מ"ג דתלמיד לרבו חייב למחות בידו אפילו באיסורין דרבנן ופסקו מור"ם בהגהה סימן רמ"ב ובתשובת התה"ד מצדד דאפילו בספק מחויב למחות וכתב הרב ש"ך דכן היה נראה עיקר אלא דמסיק הרב תה"ד דאין לדקדק כולי האי ע"ש. ואם כך אמרו בתלמיד לרב כ"ש בין איש לרעהו. אלא דהרב נר"ו מחלק בין שאר איסורין לנ"ד שהוא משום קנס ע"ש באורך. אמנם לדעתי הקצרה מסתברא

כדעת הרב מהר"י פורמיגי"ני זלה"ה דמייתי התם שחייב להודיעו ואין לחלק בין זו לשאר איסורין דראינו דהיתה גזרה כוללת ואסרוהו בהנאה בין לו בין לאחרים אפילו שנשאר החמץ באונס או בשוגג וקנסו בנו אחריו וחזינו דהחמירו טובא ולא פלוג רבנן. ומסתברא דסופה כתחילתה דאם אחד אכלו בשגגה כי לא ידע נקרא חוטא בשוגג ולכן חייב להודיעו. ומה גם למ"ש הרב נודע ביהודה דטעם דקנסו בנו אחריו היינו שחל איסור חמץ. ופוק חזי מ"ש המרדכי פ"ק דיבמות וז"ל בני מגנצא שנוהגין איסור בכועא בשפולי ריאה ואוסרין מחובר לקרקע בשני י"ט של גליות עד מוצאי י"ט בכדי שיעשו וגם אוסרין ריחא מילתא ובגרמ"י שא מתירין כשבאין בני מגנצא לגרמיזא צריכין להודיע להם וכו' עכ"ל עין רואה דאפילו לענין בכדי שיעשו ונוהגים להתיר בוירמיישא צריך להודיע לבני מגנצא. והגם דיש לדחות קצת אדחויי כי הני לא סמכינן כן נראה לי.

פ"ו סי' תנ"א דין א'. קדרות של חרס וכו'. הגאון מהר"ר צבי בתשובותיו סי' ע"ה וסי' פ' התיר קדירות של חמץ שעבר עליהם י"ב חדש להשתמש בהם בפסח. והסכים עמו הגאון מהר"ר נפתלי הכהן. ומה שהקשה עליו הרב פנים מאירות כבר תירץ מהר"ץ ועיין בספר אור חדש שיטת פסחים. והגם דהרדב"ז בתשובותיו דפוס ויניציא סי' תשל"ט כתב דאין שהיה אלא ב"נ וז"ל ולענין להשהות הכלים י"ב חדש לא אמרו שהיה זו אלא לענין יין לבד לא לשאר איסורים ואם עבר ובשל בכלי שאינו בן יומו התבשיל מותר בדיעבד והכלי נשאר באיסורו עכ"ל. אין מזה סתירה להרב מהר"ר צבי ז"ל דיפה כתב הרדב"ז שלא תקנו להשהות לכתחילה י"ב חדש אלא בכלי י"נ אמנם בשאר איסורין לא התירו כן דיש שהיה אותם אמנם אם במקרה אירע דנשתהו מותרים כהוראת הרב מהר"ר צבי ז"ל: אמנם ראיתי להרשב"א בתשוב' ח"א סימן תקע"ה שכתב וז"ל ומה שאמרת אם נתן יין בתוך כלי אסור דיעבד אם נתיר לו לתת יין פעם אחרת. תשובה פשיטא דלא הגע עצמך קדרה של גוי שאינה בת יומא

כף

הלכות פרישות סי' ע"ד

החיים

קבח

שנב) מעשה צריאכ א' שכיחכ באומא סרוככ לדוי' ומככ בדופן וכשנא כבודק לכפריד כריאכ מן כדופן שס כיכ חסוד חתיכת עופרת עגולכ טרפכ. תוי' שס או' י"ח ובספרו נדיל סי' ל"ז. זכ"ל או' רפ"ד.

ללע נקב ולא כיכ מעלי' כ"א לרוחכ כללע עד. סליו ושס כיחכ כסרכא יש לככשיר. תוי' שס או' ל"ז וסייס דנידון זכ גס כככ"ג יודכ דכשר כיון. שלא כיכ כנקב מעלי' אלא מקלח נקיזכ לרחככ דכוי' מככ כרוככ. זכ"ל או' ר"ז.

שנג) אם ראינו שכוכית בככמכ לפנינו ואחיכ נשחטכ וראינו שגכר כללע אין לככשיר כמככ זו ואס נסרככ לו כריאכ טריפכ דכיון דכשכר כוא סדש ודאי כסרכא לא כזאכ מן כשכר אלא מחמת כריאכ וטרפכ אכל אס נשחטכ אחר כמכ ימים אפי' שידענו שכוכת חליון כסרכא כמכ כשכר ומכשיריון. תוי' שס או' י"ז ואוי י"ג. זכ"ל או' רפ"כ.

שנז) ואני תמכתי על מי שכורכ בשום מקום לככשיר כסרכות כנפיחכ וזפרט מאלו כחכמים כאלחרוניס וכ"ש כזא מחדש לדור כמקום שאין יוכיין כנפיחכ שודאי זכ ממיטוט ככככ ייראח חטא ומגודל לב וגאוכ פלומכ מאחר ככל כפוי' וכגאונים ז"ל אמרו שכנפיחכ אינכ מופלח כשאין מככ בדופן ולא ראינו מי שכורכ כן כ"א ר"ח לחכמי מרסלייא אכל רוב כעולם וכמעט כולו אוסרים מן כדיון לכן שומר נפשו ירחק מככ וכ"ש כמקום שלא נככו וככא לכחיר כנפיחכ כמקומות כאלו מנדון אוחו ומכריזין על כשכר שכוא טרפכ. ככ"ג כככ"ז או' רפ"ג משס מכריזי כירכ כשאו' סי' א' וגס כפר"ח או' ל"ז כאלריך כרככ וגס כביא דכרי מכריזי ככו' וסוף דכריו כחכ דכל דנכוג איסור כנפיחכ לא מלו לכחיר וכי' דכל כמחיר מחיר כלא כרלנו ית' שאין לכס כחככ ואי עכיד כחככ וככוג לכחיר כנפיחכ מנכג אחרון מנכג כטעות גמור כוא ולריך כפרכ ויחזור למנכג ראשון שלא לככשיר כנפיחכ וכי' וכל עוד דלא חזר למנכג כראשון כרי כוא מורד כחורכ וכדכרי חכמים וכל כעוזר כדכר כרי כוא מעמיד דגל כשכינכ ומונע כטומאכ מנפשות כמט כ' ומטכר כית אלוכינו ומשיב עטרכ ליושככ יעוש"כ. זכ"ל או' רל"ז. וככר כחככו מזכ לעיל על כע"י יו"ד ועל כע"י י"ג ככככ.

שנד) יש סקומות ששוכרים כמלס כמקום כסרכא ומקיפין אוחו מקום עס כלנעות כסמכות לאוחו עלס כשוכ לאוחו מקום ואס רואיס שנוי כין כלנעות כמראכ כמות ככחוך כמלס דיון אוחי כמככ ולריך לזכ אומנות יחורכ ואין מוסרין זכ אלא לאדם זריו עס יראח חטא. כרש"ץ כיון שמועכ דף ק' זכית או' ל"ז. מיכו כרש"ץ סי' כ"ז כחכ דכעושים כן כס מאכילי טרפות לישראל וכגס דמר אכיו כרש"ץ כסכים לזכ מי' משום שראכ כרש"ץ וידע כי נחמעטו כדורות ואין כדור שלו ראי לכך ע"כ גזר אומר ככל כעיפכ כן מאכיל טרפות לישראל. זכ"ש סוף או' פ"ח. וכ"כ כחוי' סי' פ"א או' י"ד דאן לא ככגיין לככשיר ככיוולא כמדויקת אלו אלא איכ נראכ כעלס עלמו שום שנוי שגכוכ או נמוך או גנע וכיוולא כנראכ כחום כעין או כמשמוש כיד דוקא ותו לא מודי עכ"ד.

שנה) אם נסחפק אס יש שס מככ אס לאו כחכ כרנ כית יכודכ כמנכגי ארגיל דף קי"ד שוככו לללות כללע על כלש ואס יש כו מככ יכלכץ משס כדס דוקא כככמכ גככ שכוא כפ"מ וכי' יע"ש וככ"ד כעריכ או' ל"ז וכחכ דאין לכקל כזכ. וכן כחמיר כדכר זכ כזכ"ש או' ח' וכחכ שמכר"ח קלכיו ז"ל עשכ כסיון וכביא ללע א' כנגדו מלד כלסר כמיכו וכניחו על כלש וכלכץ דס כמיכו אעפ"י שלא כיכ נראכ ממני שום מככ כלל ומשס קבל על עלמו לכחמיר כדכר יעו"ש. וכ"כ זכ"ל או' רפ"ז דכן מנכגס שאין סומכין על כסיון זכ.

שס) מי שכלך ממקום שוככו לעשות נפיחכ למקום שלא נככו לעשות נפיחכ נחניס עליי חומרי מקום שכלך לשס. כרש"ס ח"ד סי' מ' וכי' מ"ב. משא מלך כחורת כמנכגות חקירכ י"א. ככ"ג שס או' רפ"ו. זכ"ל או' רל"ג.

שנו) אם נסרככ כאונא כדוי' לללע וכללע כיכ גסטרע פוי' שנסדק לארכו ונטשכ נקוב ונסרככ שס כאונא כין עור לכשכר וכללע עלמו כדוקכ יאדיקכ טרפכ דנקב כדופן לא חשיב מככ. ככ"ג כככ"ז או' רס"א. שויג מחו' או' מ"ז. עריכ או' ל"ד. וכגס דכנדיל כסוי' י"ד דעחו לככשיר מ"מ כחכ דלא ימלאו לבו לכחיר נגד דעת כרכניס ככו' זכ"ל או' רפ"ס.

שסא) נתרבו אותס שוככו לעשות נפיחכ ורוליס לעשות נפיחכ יעשו כחרכ. מכרש"ס שס. ככ"ג שס או' רפ"ז. ומיכו אס אפשר יעשו סיומן כזאוחו כשר שילא נקי כלא סרכות כדי שיאכלו ממני אותס שוככוין לאסור כנפיחכ וכמ"ש לעיל או' רכ"א ירכ"ב יעו"ש.

שנז) אמנם אס נסרככ לדופן שיש כו מככ אפי' אס ניקב כדופן כיון שיש מככ יש לככשיר. כככ"ג שס נדיל שס. זכ"ל או' רפ"ט.

שסב) ואם מעיקרע כשכלכי למקום שלא כיו נוכיס לעשות נפיחכ לא יחיד או יחידים אלא קכל כפני עלמו ינככו כמנכגס. כרש"ס שס. מכריז"ל סיג סי' י"ד. משא מלך שס. ככ"ג שס או' רפ"ס.

שנח) מעשה שכיכ סרכא כריאכ למככ כדופן כדוחכ ראלו כדורכ ורוב דלדו חל

שסג) ואם כלכו אותס שאין נוכיס כנפיחכ למקום שוככוין ונככו וכנכיוו שלא לכחיר כנפיחכ וגס אנוי כעור נככו כן אעפ"י שנותנין עעס לדכר שוככו כן לכיות כזאוחו זמן כשכר כשוכע אין יכולין לכככוי כנפיחכ. כרש"ס שס סי' מ' ככ"ג שס או' רפ"ט. ועי"ש עוד כככ"ג מ"ש כשס משא מלך יעו"ש. ועוד עיון לקמן או' ת"ג.

וקצירא ליה דשיטת האור זרוע הוא מלד הדין, אבל עיין ברבי עקיבא איגר שדחה דבריו, - וצתשוצות מהרש"ם ח"ג (סימן רנ"ח) כתב כבר הסכימו כל האחרונים דאין לחוש לזה, והמעייין בצור זרוע ימצא דמודה דמלד הדין להקל, ומוכח שם בצור זרוע דהוא מלד חומרא ומלד מנהג בעלמא ולא מדינא.

ב) וע"ז כל פנים מלד הוראה אין פוסקין לחלוטין לדין האור זרוע, רק מורין לפרוש בעונת הראי' כמו שכתב המחבר בשו"ע הנ"ל, וחומרת האור זרוע רבים נוהגים להחמיר, אולם רק מלד חומרא ולא מלד הדין, ובהצטרף סניף-להתיר מורין גם להם להקל כמו שכתב בשו"ת חתם סופר (סימן ז"ז), דאם חל ליל טזילה בעונת אור זרוע והיא רגילה לראות ציוס מותרת לטובל וצפרט אם הוא וסת שאינו קבוע, - וגם צמכת שכתב החזון איש למחבר ספר טהרת צת ישראל כתב לו שלא לכתוב את חומרת אור זרוע מכיון שרוב הפוסקים נטו להקל, ואם כן אין להחמיר צה, - ולמעשה דעת החזון איש, שמכיון שהש"ך פסק זאת להלכה, לכן צני תורה יש להם לנהוג כן, וצמקוס של זורך גדול יש להקל, - ואם כן צידון השאלה שלפנינו בעצרה ושמשה בעונת אור זרוע, כיון שהיא חומרא בעלמא אין צריך כפרה, - ואמנם מכיון שעברו על מנהג אם לא התנו צלי נדר צריך כפרה על ציטול המנהג דצני האי גוונא הוי כמו נדר. [ועיין גם כן צפותת שער (סימן ל).]

תשובה

הגדה יש צה מחלוקת אחרונים, דצשו"ת שצט הלוי ח"ד (סימן ז"ח) כתב דיש לה להחמיר ולהשלים את השעות החסרות צאופן שמתקצרות השעות, דאף על פי שלענין וסתות היום והלילה גורמים, אכן לענין ציאת הוסת, כיון שהגוף הורגל לראות בשעות אלו, אין שינוי המקום גורם לשינוי צגוף, וצריכה להחמיר.

ו"צ"ע"ד נראה כדעת המקילים צזה, וכמו שכתב צשו"ת צאר משה ח"ו קונטרס דיני צני ארץ ישראל וחזן לארץ (סימן קפ"ט) צצס שו"ת דודאי השדה, שדניס היכן שהיא נמצאת צין לקולא וצין לחומרא, וכן כתב צשו"ת משנה הלכות ח"ו (סימן ק"מ), ועיין צשו"ת צית אצי ח"ד (סימן ס"ו), ושו"ת מנחת יצחק ח"ח (סימן נ'), ואם כן אכן נקטינן, דאין צריכין להשלים את השעות החסרות, מכיון שכבר עבר אצלה העונה צהמקום שהיא נמצאת. [ראה לעיל תשובה י"ב].

סימן יז

בדבר השאלה צדעת הפוסקים (מחבר, וש"ך [רק תבוא עליו ברכה], ועוד) שמקילים בימי הוסת צענין חיבוק ונישוק, וצריך עיון צמה צא חיששו צהוצאת זרע צבמלה.

תשובה

נראה הטעם ללא חששו להוצאת ז"ל צימי הוסת לענין חיבוק ונישוק - משום דהרי היתה טהורה עד עכשיו, ואך זה עתה הגיע יוס הוסת שצריך לפרוש מתשמיש, משום הכי צומן קצר כזה לא חיישין להוצאת ז"ל.

סימן יח

בדבר השאלה האם מותר צישון באותה מיטה עם אשתו בימי הוסת.

תשובה

הגדה לענין חיבוק ונישוק צשעת הוסת נחלקו הפוסקים ידוע, דהט"ו (סימן קפ"ד סק"ו) הציא את דעת

סימן טו

נחלקו ה"ו וזהש"ך (ריש סימן קפ"ד) בענין חיבוק ונישוק בימי הוסת, מה הדין צענין חו"ג בעונת אור זרוע.

תשובה

נראה דיש להקל צחיבוק ונישוק בעונת אור זרוע, שהרי אף בעונת הוסת עצמה העיקר כדעת המקילים צזה, וכן כתב צספר מראה כהן (פ"ט הערה י"ב).

סימן טז

בדבר השאלה אשה הנוסעת מחוץ צארץ צארץ ישראל ומתקצרות השעות, וכן צהיפוך, איך תנהוג צגבי פרישה בעונת הוסת.

שדמ א. שבת ק"ט [ע"פ] מימלא [דרכי הנהל] וברייתא: ב. שם ממשמות הגמלה:

ג. שמה ימות ויאכלנו. ואפילו דבר שאין בו איסור אלא משום זל משקו אסור ליתן לידו, וכל שכן דבר טמא דמזו לאוכלו בעיניה. וכן כמזו בהגות אשר"י שם. והטעם, דהו כמאן דמאכליו זידים. ועיין סימן רס"ו סעיף ו' [ס"ק ט] ושס"ג סעיף ז' [ס"ק טו]. אצל מותר ליתן עוף טמא לשחוק, דלע"ג דימות לא חוץ לאכילה כן, כדליתא צבצא בתרא דף כ' [ע"א]. קצו של הגיע לחינוך, ושמיית המים היזק לו, ואין שם יין ישראל. מותר לגדול ליתן לו סתם יינס, וכתבנו שימוגו בשעשה חלקים מים, וישים המים מחלה ואחר כך היין (ראב"ח חלק א' סימן קי"ג). ונראה לי דאם היין אינו חוק, שיפסק ע"י כך, יתוה לעכו"ם ליתן לו. בתב רבינו ירוחם נמי א' חלק א' י"ג, ג] דאין למחות בעכו"ם המאכלין אותם איסור, אצל אסור לומר לעכו"ם להאכיל אותם איסור, עכ"ל. ו' ואם המינוק צריך לכן,

בחיילול שבת ומועד [ו] ואפילו בדברים שהם משום שבות: הגה [ב] [ו] יש אומרים דכל זה בטען דלא הגיע לחינוך אצל הגיע לחינוך צריכין להפרישו [ט] ויש אומרים דלא שייך מינוק לביית דין אלא לזב צבצד [ט] קטן שהכה אצלו או עבר שאר עבירה בטעומו [ט] אף על פי שאינו צריך משונה כשהגדיל [ב] [ו] מכל מקום ד טו"ב לו שיקבל על עצמו איזה דבר [ט] למשונה ולכפרה אף על פי שעבר [ט] קודם ששעשה דר עונשין:

סימן שדמו

דין ההולך במדבר בשבת. ובו ב' סעיפים:

א. ההולך במדבר ואינו יודע מתי הוא שבת מונה שבעה ימים מיום שנתן אל לבו שבחתו ובקדש השביעי בקידוש והברלה [א] ואם יש לו

(ב) "מב" מקום טוב לו שיקבל על עצמו כו'. על פי זה נראה לי לפרש דברי רש"י צבצא קמא דף ל"ט [ע"ג] בצורך שטרו של חז"ר, דלמתיין הוה עובדא וכפיה רפרס לרב אשי ואגזיה מנייה כי כשורא ללמלא, ופירש רש"י [ד"ה ואכפיה] שרז אשי שרף שטר חז"ר צילדומו. ואיכא למידק, דודאי כוונת רש"י להגיל רב אשי מענין זה דהוא שרף שטר חז"ר, על כן פירש דלילדומו עשה כן, וכן כתב בתשובת מהר"ם פדוואה בסוף תשובותיו, וא"כ למה כפה אותו לשלם, והא משנה שלימה היא [שם סו, א] הקטן פגיעמו רעה, ממונו. ובאר זרוע [ח"ג ספקי צבא קמא סימן ט] למד מלאך דקטן חייב כשהגדיל, והביא עוד דקטן חייב מדלמתיין צבצא קמא דף ל"ט [ע"ג] מעליית יומים, כמו שכתב הגהות אשר"י בפרק המובל [שם פ"ח ריש סימן ט] כן צבצא אור זרוע.

אצל מור"ם ז"ל [ב"ח עמוד תקס"ד ד"ה א] כתב דלא קיימא לן כן, דשמי גבי מועד דהיתה תקנת חכמים כן מפני תיקון העולם, כמו שכתבו התוספות בפרק ד' ו'ה' שם [לג, א ד"ה א]. ונראה לענ"ד דרז אשי ודאי פטור מן הדין, אלא דרפרס כפאו דצדדים לעשות לפניו משורת הדין, כדלשכחן בצוף האומנין [צבצא מניעא פה, א] דרז פסק על רב דר כר חנה שישלם לפועלים שפירוסם על מה שנשאו לו חבית ושצרכו בפשיעה, ואמר שם רב דייגא הכי, אמר ליה אן, דכמי [משל ג, ב] למען חלך בדרך טובים ואחרות צדיקים חשור, הכי נמי עשה רפרס כן לרב אשי, ומלילה לרב אשי שגונך לכפיה, אלא דצדדים אכפיה, כדלשכחן צהמדייר [במוכז טו, א] כפיה שיהא דצדדים, וכונת רפרס היחה שיעשה רב אשי לפניו משורת הדין, וכפיהו דצדדים על זה, כן נראה לי נכון צוה:

אצל מור"ם ז"ל [ב"ח עמוד תקס"ד ד"ה א] כתב דלא קיימא לן כן, דשמי גבי מועד דהיתה תקנת חכמים כן מפני תיקון העולם, כמו שכתבו התוספות בפרק ד' ו'ה' שם [לג, א ד"ה א]. ונראה לענ"ד דרז אשי ודאי פטור מן הדין, אלא דרפרס כפאו דצדדים לעשות לפניו משורת הדין, כדלשכחן בצוף האומנין [צבצא מניעא פה, א] דרז פסק על רב דר כר חנה שישלם לפועלים שפירוסם על מה שנשאו לו חבית ושצרכו בפשיעה, ואמר שם רב דייגא הכי, אמר ליה אן, דכמי [משל ג, ב] למען חלך בדרך טובים ואחרות צדיקים חשור, הכי נמי עשה רפרס כן לרב אשי, ומלילה לרב אשי שגונך לכפיה, אלא דצדדים אכפיה, כדלשכחן צהמדייר [במוכז טו, א] כפיה שיהא דצדדים, וכונת רפרס היחה שיעשה רב אשי לפניו משורת הדין, וכפיהו דצדדים על זה, כן נראה לי נכון צוה:

בגון שהוא קאת חולה, מותר לומר לעכו"ם להאכיל אותם, וכן נוהגים בפסק שמהוירם לעכו"ם לישא המינוק לצימו ולהשקותו מתן. והרשב"א בשבועה [ח"א סימן צג] כתב דמדי דלרין לחינוך, כגון אכילה ביום הכיפורים, מאכלין אותו זידים. אצל מידי דלא צריך ליה לא, דהא אסור לינק אחר כ"ד חודש. ואף שאמרנו להלכה ולא למעשה, הר"ן [ריש יומא סוף ד"ה יוס] כתבה סתם למעשה [ב], וא"כ אם המינוק חולה ואי אפשר לשאת אותו חוץ לביית, יבקש מהעכו"ם שימן המינוק מתן, והעכו"ם מציא מתן ומעמידו בביית והוה ליה חמלו של עכו"ם, ואז אפילו הולך העכו"ם לעכו"ם יכול לומר לקטן ליתן לו לשמות. אצל הוא לא יגע בו שמה יאכל ממנו, כמו שכתב סימן ט"מ [סעיף ג]. אצל אם המינוק אינו חולה כל כך, ישאנו לחוץ ולא יכניס החמץ לביית כלל, [עפ"י] ריש סימן קס"ו [ס"ק ג]. וכתב עוד רבינו ירוחם [שם] דכל דבר שהוא משום מזהו ספיני ליה זידים, כגון שמחניקן אותו לתקוע בשבת, התוספות בפסקים דף פ"ח [ע"א ד"ה א] דמותר להאכיל פסק לקטן אע"פ שלא נמנה עליו, כיון שהוא חינוך מזהו, ועיין מה שכתבנו סימן רס"ט [ס"ק א] דיש אומרים דמזות עשה מותר להאכילו זידים, כגון ליתן לו לשמות קודם קידוש, אצל הא פסח דמלל מקום מחויב להנכס במזות עשה כגון לעשות כגון קידוש ויכילא צוה, כן משמע דמזות הדשן סימן ל"ד. והחמיר כל שח' לפוס חורפיה, היודע להתעטף חייב בצליה, לשמור מפילין חייב בחפילין, [ו] היודע מענין שבת חייב בקידוש, וכן כל כיוצא בזה: ד טוב לו שיקבל. והכי אמרינן בטנהדרין דף נ"ה ע"ב תקלה איכא קלון [ליכא] [איכא] [ג], ע"ש. ובזכר שצממון [י"ג] עיין בחור"ם סימן (שנ"ט) [שמטן] [ד] [סעיף ג] ובפסק חסידים סימן מל"ב:

באר היטב

י"א. ועיין מ"א [הג"ה]: (ה) א"תשובה. קטן שגנב או שהיק, ראי לביית דין להכחש, שלא ירגיל בה, אצל אין צריך לשלם אם אין הגניבה נעין, ב"ח [עמוד תקס"ד ד"ה כח]. ועיין ט"ז [ס"ק ג]. ובפסק חסידים סימן מל"ב, [מ"א ס"ק ז]:

להתינוק מתן, והעכו"ם מציא מתן ומעמידו בביית, והוה ליה חמלו של עכו"ם, ואז אפילו הולך העכו"ם לפעמים יכול לזות לקטן ליתן לו לשמות. אצל הוא לא יגע בו, שמה יאכל או ישמה ממנו, אצל אם המינוק אינו חולה כל כך, ישאנו לחוץ, ולא יכניס החמץ לביית כלל. ועיין מה שכתבנו בסימן ט"מ ס"ק

ביאור הגר"א

[ה] וכן, יבמות שם [קד, א]: [ו] ואפילו בדברים כו', כמו שכתב שם תולש בעצין [שאיתן] [קוב, ובפרק (ב) ג] דעירובין ולא, א] אכל לא כטבל, ואוקמינן [שם ע"ב] כטבל דרבנן, ואם איתא הרי תזי לקטנים, וכמו שכתב שם [ו], ב] דמשום האי טעמא מערבין לגדול ביום הכיפורים. וכן דעת תוספות בראש השנה ל"ג א' סוף ד"ה גניא כו', אבל הרשב"א [בבית קד, א ד"ה ו] מיתן] כתב דברובן מותר, כיון דלא קיימא חירוק דיבמות שם, ובהו אתי שפיר ההיא דראש השנה [שם ע"ב] כאן בקטן כו', וכפירוש תוספות [הג"ה ריש היבירה] וראיה מדאמרינן בפרק תולין [שבת קלט, א] וליתן לחינוך ישראל, ואע"פ דמשגינין שם דאתי למסור, זה לא שייך אלא בדבר שצורך הגדול, ממה שכתבו בסוף פרק ג' דעירובין [ו], ב] דאתי למסור, ולכאורה קשה הא מאכלין אותו ביום הכיפורים כמו שכתוב בפרק ח' דיומא [טו, ב] וגזרו עליו להאכיל כו', אלא כנתבאר לעיל. ומ"ש מטבל, לא דמי, דשם איסורו מצד עצמו, מה שאין כן ביום הכיפורים: [ז] [הג"ה] ויש אומרים דכל זה. כנזכר לעיל [בשו"ע]: [ח] ויש אומרים דלא כו', וראיה ממה שכתבו ביבמות [קד, א] ג' ויטין [נה, א] וליכול קטן כו', ושם אפילו בהגיע לחינוך. ובגדה מ"ו ב' שמע מינה קטן כו', ושם מופלא סמוך לאיש. ושם, אי דאורייתא קטן אוכל כו'. וכן משמע סוגיא דיבמות שם [קד, א]. ועיין תוספות דרשבת שם [קסא, א ד"ה שפן] שדנחקו בסוגיא דיבמות. ועיין תוספות ישנים ביומא פ"ב א' ד"ה בן כו', ואם תאמר הא דאמרינן קטן אוכל כו' השתא חנוכי כו', ואומר ה"ר אליעזר ממיז דחינוך לא שייך אלא במצות עשה כו', ו' אומר דחינוך לא שייך אלא באב כו', וכן כתב הרמב"ם [מאכלות אסורות ה, כח]. וכן הקשה הרמב"ן על סברא ראשונה סברת תוספות [שבת שם] דמקמינן שם [ביבמות] מקטנה שאוכלת בהרומה, ומשמע אפילו הגיעה לחינוך, ובגדה שם ואי מופלא כו' שמע מינה קטן כו'. אבל הקשה ג"כ על סברת הרמב"ם, דאם כן לישיב בגדה שם לא צריכא לאביו. ועיין שם ברשב"א דיבמות [ריה עור] שהארין שם והניח בצ"ע, ובסוף כתב כסברת תוספות ישיבם הג"ל דבמצות עשה דוקא, דכל הני דחשיב בסוף [פרק ג' דסוכה] [כז, א] [ב] הכל במצות עשה כו': [ט] אף על פי כו', [כ]ן משמע [מ] דאניו [כ] מחוייב להפרישו: [י] כ"ל פקום. שבת ז"ו ב' שכל דין כו'. ועיין רש"י בבא קמא צ"ח ב' [ד"ה ואכפיה], ועיין סנהדרין ג"ה ב':

הגהות רעק"א
(ה) שם ס"ק א' דכל דבר שהוא משום מצוה. עיין לקמן סימן הקניא מג"א ס"ק ל"א:

הגהות והערות

- א] זיון זה נוסף ממסדורת להינהפאט מ"ב:
ב] נוסף ממסדורת ת"פ:
ג] עיין מהלך לוח ס"ק ד:
ד] תוקן ע"פ מחליט השקל וכנס שלמה:
ה] תוקן ע"פ מחליט השקל, פרי מגדים, תוס' מהש"א ס"ק י"ב:
ו] תוקן ע"פ דמסק אלעזר:
ז] נוסף ע"פ דמסק אלעזר:

לתשובה ולכפרה אינו ענין דינא משום שעבר איסורין אלא כמפורש בתה"ד סימן ס"ב בפסקיו שאין עליו שום עונש ושום אזהרה אלא שמשמע בתלמודא כשנדייק בכמה דוכתין דסימן רעה הוא לקטן שנעשו מכשולות מתחת ידו לכן נראה שטוב הוא שיקבל איזה כפרה וזהו גם כוונת הרמ"א שלכן כתב מתחלה אע"פ שא"צ תשובה כשהגדיל ואינו סותר למש"כ תיכף לזה מ"מ טוב שיקבל על עצמו איזה דבר לתשובה ולכפרה ואם היה לו אף חטא קטן מאד יש להצריך תשובה מדינא. אלא דסובר דליכא לקטן שום חטא במה שעבר אך מ"מ מצד שהוא סימן רעה עיין ביומא ריש דף פ"ז טוב שיקבל איזה דבר לתשובה וכפרה כדי שיסולק ממנו הסימן רעה ויטיב דרכיו ומעשיו. ועיין בט"ו שם סק"ב שגם על רש"י פ"י שרק שיעשה לפני משה"ד מצד הא דטוב שיקבל על עצמו שכתב הרמ"א כפאו לשלם, ואף שהראיה שהביא מסוף האומנים שכופין בדברים גם על וארחות צדיקים תשמור אינה ראייה דהתם הוא על חיובו בגדלותו למדת חסידות דוארחות צדיקים ותלך בדרך טובים והכא הוא רק לסלק הסימן רעה בעלמא שאפשר סגי ע"ז בתשובה דדברים וכדומה ולא בתשלומין מ"מ ודאי יש לומר כהט"ז בפירוש שיטת רש"י.

והרמב"ם פ"ג מא"ב הי"ז שמחייב בקטן בן ט' שבא על שפחה חרופה גדולה שחייב בקרבן שפי' כתר"ה משום סובר שיש לו חטא וצריך כפרה לא נראה זה כלל דמ"ש משאר עבירות יותר חמורים שלא הזכיר הרמב"ם בשום מקום שיצטרכו לעשות אף תשובה כל דהו ואף בקטן שחבל והזיק בפ"ד מחובל הי"כ לא כתב שיהיה עליו חיוב קצת אף לפני משה"ד לשלם כשהגדילו ואיך יתכן לומר שבא"א גמורה א"צ שום כפרה ובשפחה חרופה יצטרך כפרה נהי שאין לחייב חטאת בא"א משום שהוא רק כשחייב כרת במזיד מ"מ הי"ל לרמב"ם להצריכו תשובה בוידוי כשיגדל אלא ודאי סובר הרמב"ם שאין לקטן שום חטא בהעבירות שעבר בקטנותו אך שהוא גזה"כ מקרא דדריש בתו"כ שהביא הכ"מ והלח"מ בפ"ט משגנות ה"ג לחייבו בקרבן לקטן בשפחה חרופה אף שלא חטא כלום. ומצינו חטאת שבאה שלא לכפרה כהא דחטאת נחשון בנבחים דף ט', ואף שפרש"י בחומש שהחטאת באה לכפר על קבר התהום ועל מכירת יוסף אפשר גם באשם זה של הקטן יהיה כפרה על חטאי אחרים כמו על חטא אביו שלא חנכו להתרחק מזנות וכדומה. ואף בל"ז אין לנו ליתן טעמים על גזה"כ. והלשון שברדב"ז ב' אלפים צ"ד וקטן נמי כפרה בעי צריך

ומש"כ דבט' אחיעזר ח"ג סימן פ"א איתא שחלוקים הן בדיניהם קטן מגדול שבגדול עבר משנתן לפניו הנכשול אף שיקח בעצמו ואינו חייב אלא כשלא היה עובר בעצמו. ובקטן הוי האיסור דוקא בספי ליה בידים ולא במעמיד לפניו והוא נוטל מאליו ואף במקום שהיה לוקח הקטן בעצמו. הוא גם לדידי כן כדבארתי ואיני יודע מה הוקשה לו מזה. ומש"כ דאיתא שם בס' אחיעזר דאיסור לפ"ע אינו אלא דרבנן עיינתי וליכא שם דבר כזה אלא דהיה לוקח בעצמו אינו אלא מדרבנן וזה אמת כמפורש כן בתוס' ורא"ש ריש שבת. [אגב יראה כתר"ה דלמה שכתבתי בסימן ג' שיש בלפ"ע דאיסורים שני ענינים ענין איסור בין אדם למקום ואיסור בין אדם לחברו ניהא דברי אמונת שמואל והרמב"ן שהביא שם ולא קשה עליהו כלום לא מתוס' דב"מ דף י' ולא ממה שעובר אף במשיאו עצה רעה. דחרוש שלהם הוא רק שליכא ענין בין אדם למקום היכא דאין המכשיל בכלל האיסור אבל איסור דבין אדם לחברו ודאי יש כמו משיאו עצה שאינה הוגנת ומדויקים לתוס' ב"מ שם כדבארתי [שם.]

סימן י

בענין קטן שעבר על איסורים אם יש לו חטא שיצטרך לקבל תשובה וכפרה כשיגדל

והנה מה שכתבתי בסימן ג' שלקטן ליכא שום איסור הוא דבר ברור אף להסוברים דחייב קטן כשיגדיל לשלם כמו להג"א ב"ק דף פ"ז אליבא דרש"י דהוא רק בעניני ממון מטעם דעונשי ממון לשלם כיון דלא בעו אזהרה כדאיתא בתוס' מכות דף ד' הוי העונש על עצם העולה שיש בזה גם שלא מצד איסור התורה והעולה שייך גם לקטן שיש בו קצת דעת כהא דפעוטות. ומטעם זה ניהא מה שחייב אדם בתשלומין אף בלא ידע שאסור שלכאורה מ"ש מאיסורין אבל הוא משום דאף שלא ידע שיש בזה איסור מדיני התורה הא עכ"פ ידע שיש בזה עולה וגם ע"ז ענשו התורה בתשלומין. ולכן סברי דאף הקטן שהזיק חייב לשלם כשיגדיל. וגם בזה חלקו רוב הראשונים וכל האחרונים. ולא הוזכר שיטתם כלל בש"ע. ומש"כ הרמ"א בסימן שמ"ג בקטן שהכה לאביו ועבר על שאר עבירות טוב שיקבל על עצמו איזה דבר

